

Budapest Főváros IV. kerület
Újpest Önkormányzata
Kulturális Konceptiója

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető.....	3
1.1	Törvények, rendeletek, egyezmények.....	3
1.2	A Fővárosi Önkormányzat közművelődési feladatairól.....	5
1.3	Újpest rövid története.....	7
1.4	Újpest kulturális életének előzményei	10
1.5	Alapelvek.....	12
2.	Helyzetelemzés.....	13
2.1	Önkormányzati fenntartású intézmények programjai.....	16
2.1.1	Ady Endre Művelődési Központ	16
2.1.1.a	Helytörténeti Gyűjtemény.....	17
2.1.1.b	Polgár Centrum.....	17
2.1.1.c	Újpest Galéria.....	17
2.1.2	Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház (UGYIH).....	18
2.1.2.a	Velencei Gyermek- és Ifjúsági Tábor.....	18
2.1.2.b	Katalinpusztai Gyermek- és Ifjúsági Tábor.....	18
2.1.2.c	Csónakház.....	18
2.1.2.d	Tábor utcai Napközis Tábor	19
2.1.3	Karinthy Frigyes Általános Művelődési Központ (KÁMK).....	19
2.1.3.a	Közösségi Ház.....	20
2.2	Az intézmények propaganda tevékenysége	20
2.3	Nem önkormányzati fenntartású intézmények.....	21
2.3.a	Könyvtárak	21
2.3.b	Művelődést segítő intézmények	22
2.3.b.1	Széchenyi István Művelődési Ház.....	22
2.3.b.2	Károlyi Lakópark Kulturális Központja.....	22
2.3.b.3	Újpesti Lepkémúzeum.....	22
2.3.b.4	WAX Kultúrház.....	23
2.4	Civil szervezetek művelődési formái.....	23
2.5	Nemzetközi kapcsolatok	24
2.6	Egyházak közművelődési rendezvényei, programjai	25
2.7	Az Önkormányzat kiadói tevékenysége.....	26
2.8	Az Önkormányzat tevékenysége a zenei kultúra terén.....	26
2.9	Az Önkormányzat tevékenysége a vizuális kultúra terén.....	27
2.10	Az Önkormányzat tevékenysége a verbális kultúra terén	28
2.11	Önkormányzati rendezvények	28
2.12	Helytörténet, lakóhelyismeret	29
2.13	Gazdálkodási feltételrendszer.....	29
3.	A Közművelődési Koncepció alapuló középtávú elképzelések.....	30
3.1	Célok és prioritások	30
3.2	Jövőkép	31
4.	Feladatok.....	32

Mellékletek:

- Statisztikai táblázat
- Civil szervezetek támogatási táblázata
- „Újpest Díszpolgára” címmel kitüntetettek jegyzéke
- „Újpestért” díjasok jegyzéke

1. Bevezető

A **kultúra** négy alapeleme az oktatás, a közművelődés, a tudomány és a művészetek. Tágabb értelemben pedig a társadalom, egy-egy társadalmi csoport szellemi és anyagi, értelmi és érzelmi megkülönböztető jegyeinek összességét jelenti. Magába foglalja a tárgyi világot, az emberi viszonyok rendjét, a társadalmat és a politikát, a gazdaságot, a nyelvet, a vallást, a filozófiát, az erkölcsöt, a jogot, a tudományt és a művészetet, minden emberi értéket, s a mindezeket előállító és közvetítő tevékenységeket.

Újpest életében mindig is kiemelkedő szerepe volt a kultúra minden területének.

1.1 Törvények, rendeletek, egyezmények

A **kultúra** egyetemes. Ezt hangsúlyozza az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális, Szervezete (UNESCO) Általános Konferenciája a 2003. szeptember 29. és október 17. között Párizsban tartott 32. ülészakán. Hivatkozással az érvényben levő nemzetközi ember jogi okmányokra, különös tekintettel az 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára, az 1966. évi Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányra és az 1966. évi Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányra. Az Egyezmény figyelembe veszi a szellemi kulturális örökség jelentőségét, mint a kulturális sokszínűség mozgatórugóját és a fenntartható fejlődés biztosítékát, amelyet a hagyományos kultúra és folklór megőrzéséről szóló 1989. évi UNESCO ajánlás, az UNESCO 2001. évi, a kulturális sokszínűségről szóló egyetemes nyilatkozata és a kulturális miniszterek harmadik kerekasztala által 2002-ben elfogadott isztambuli nyilatkozat is hangsúlyozott.

Az Egyezmény tudomásul veszi a szellemi kulturális örökség, valamint az anyagi kulturális és a természeti örökség mélyen gyökerező egymásra utaltságát. A globalizáció és a társadalmi átalakulás folyamata, valamint az általuk a közösségek közti megújuló dialógus számára teremtett körülmények megnövelik a szellemi

kulturális örökség súlyos hanyatlásának, eltűnésének veszélyét, különösen a szellemi kulturális örökségek védelmére fordítandó források hiányában.

Az UNESCO, figyelembe véve a szellemi kulturális örökségnek az emberek közötti szorosabb együttműködés és megértés előmozdításában játszott felbecsülhetetlen szerepét, 2003. október 17-én elfogadta ezt az Egyezményt, amelynek célja:

- a. a szellemi kulturális örökség védelme
- b. az érintett közösségek, csoportok és egyének szellemi kultúröröksége tiszteletének biztosítása
- c. a szellemi kulturális örökség és annak kölcsönös elismerése jelentőségének helyi, nemzeti és nemzetközi szinten való tudatosítása
- d. a nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás fejlesztése

A Magyar Országgyűlés ezt követően megalkotta 2006. évi XXXVIII. törvényt a kulturális örökség védelméről. Ennek a törvénynek már volt előzménye, az 1997. évi CXL. törvény. **E törvény célja** többek között rendelkezni a nemzeti és az egyetemes történelem során felhalmozott és megőrzött kulturális javak védelméről, tudományos feldolgozásáról és közkincsé tételéről, valamint szabályozni az e javakkal kapcsolatos intézmények tevékenységét. **Szabályozni a közművelődési tevékenységek feltételrendszerét, meghatározni az állam, az önkormányzatok és egyéb fenntartók feladatait, a szakmai és finanszírozási alapelveket.**

E törvényben a IV. rész rendelkezik a közművelődésről. Az I. Fejezet megfogalmazza a **közművelődés általános szabályait**. Kinyilvánítja, hogy a közművelődéshez való jog gyakorlása közérdek, a közművelődési tevékenységek támogatása közcél, a közművelődés feltételeinek biztosítása pedig az állam és a helyi önkormányzatok feladata.

A 74. § részletesen felsorolja, hogy melyek a közművelődés szinterei. Ezek szerint: művelődési otthon, ház, központ, közösségi ház, ifjúsági, illetve gyermekház, faluház.

Az oktatási és közművelődési, illetőleg egyéb feladatokat ellátó általános művelődési központ. Az alaptevékenységhez kapcsolódóan közművelődési feladatokat is ellátó önálló vagy többfunkciós, közös igazgatású kulturális és sportlétesítmény. Ezen felül minden olyan egyéb közművelődési szolgáltatást ellátó intézmény, amely a polgárok közösségi művelődését szolgálja, fenntartójától, működtetőjétől függetlenül.

E törvény 76. § (1) kimondja, hogy a települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása, aminek fő formáit a (2) bekezdésben taglalja.

1.2 A Fővárosi Önkormányzat közművelődési feladatairól

Az 1997. évi CXL. törvény 77. és 86. §-ban adott felhatalmazása alapján a Fővárosi Önkormányzat megalkotta a 43/1998. (IX.24.) Főv. Kgy. Rendeletet.

A rendelet célja, hogy Budapest kulturális egységét szem előtt tartva meghatározza a Fővárosi Önkormányzat közművelődési feladatait.

A Fővárosi Önkormányzat többek között elősegíti a **fővárosi kerületi önkormányzatok** nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatok és a főváros területén működő közművelődési szervezetek művelődési céljainak megvalósulását. Gyűjti és elemzi a **kerületi közművelődési intézmények** által is szolgáltatott statisztikai adatokat. Kölcsönös kapcsolatokat és együttműködést alakít ki a **kerületi közművelődési feladatokat ellátó intézményekkel** és egyéb kultúraközvetítő szervezetekkel.

Közreműködik a közművelődési szakmai képzés és továbbképzés korszerű, egymásra épülő rendszerének kialakításában és működtetésében.

Koordináló szerepkörében tapasztalatcseréket, konferenciákat, tanácskozásokat, kiállításokat, bemutatókat szervez. Szerkeszt és megjelentet fővárosi közművelődési kiadványokat.

A Fővárosi Önkormányzat a közművelődési szakmai tanácsadásra, a szolgáltatás feladatkörének ellátására önálló jogi személyiségű költségvetésű intézményként a **Budapesti Művelődési Központot (BMK)** működteti, és biztosítja a törvényben meghatározott szolgáltatási feladatokhoz megfelelő infrastruktúrát.

A **BMK** feladatait önállóan, illetve a szakmai műhelyekkel megosztva és azokkal együttműködve végzi. Szolgáltatásait a **fenntartó önkormányzat, a kerületi önkormányzatok és intézményeik**, civil szervezetek, magánszemélyek, társulások, vállalkozások számára biztosítja.

A Fővárosi Önkormányzat feladatellátása során együttműködik az adott szakterületen kiemelkedő teljesítményt nyújtó **kerületi** közművelődési intézményekkel, melyek Budapest egészére kiterjedően látnak el szakterületi feladatokat. Ennek megvalósulása érdekében az érintett intézményeknek és szervezeteknek a főváros alkalmanként, egyes feladatokhoz támogatást nyújt.

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzat Képviselő-testülete 22/2005. (X.5.) számmal alkotta meg rendeletét a közművelődésről.

A rendelet célja, hogy a helyi társadalom művelődési és kulturális szükségleteinek figyelembevételével egységes alapelvek szerint határozza meg az Önkormányzat által támogatandó közművelődési tevékenységek körét, azok ellátásának módját és feltételeit.

Újpest minden polgárának és közösségének alapvető joga, hogy igénybe vegye az önkormányzati fenntartású közművelődési intézmények szolgáltatásait, valamint a közművelődési megállapodások alapján más szervezetek (személyek) által nyújtott közművelődési szolgáltatásokat.

Az Önkormányzat fenntartásában működő intézmények egyetlen vallás, világnézet vagy politikai irányzat mellett sem lehetnek elkötelezettek.

A helyi közművelődési feladatok ellátásába az Önkormányzat a szükséges mértékben és módon bevonja a civil közösségeket, szervezeteket, az egyházakat, magánszemélyeket.

Az Önkormányzat és intézményei biztosítják, hogy Újpest polgárai a közművelődési lehetőségekről megfelelő tájékoztatást kapjanak.

Az Önkormányzat feladata többek között, hogy támogassa Újpest környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárását, megismertetését, a helyi művelődési szokások gondozását, gazdagítását. Kísérje figyelemmel Újpest kulturális értékeinek, hagyományainak feltárását, megismertetését, ápolását, kiemelkedő személyiségei értékteremtő tevékenységének megismertetését. Támogassa továbbá a gyermekek és fiatalok művelődési, művészeti és közösségi életét, az idősek közművelődését, közösségi életét.

Az Önkormányzat közművelődési feladatainak ellátása során együttműködik többek között az Újpest területén működő, nem önkormányzati fenntartású közművelődési intézményekkel, az újpesti székhelyű, helyben működő, közművelődési célú társadalmi szervezetekkel, a közművelődési feladatokat is ellátó szervezetekkel, az egyházakkal, az újpesti kisebbségi önkormányzatokkal, az országos, valamint a fővárosi közművelődési feladatokat is ellátó szervezetekkel.

Az Önkormányzat fenntartásában működő közművelődési intézmények költségeinek fedezetét – állami és önkormányzati forrásokból – az Önkormányzat biztosítja.

1.3 Újpest rövid története

Újpest és Káposztásmegyer a Duna bal partján kialakult, önálló földrajzi tájegység, a pesti síkság részei. A Duna bal partján, az észak-pesti határban, elég

későn alakultak ki az emberi települések létrejöttének kedvező feltételei. Az i.e. III. évezred második felében jelentek meg az első népcsoportok a Duna és a belé ömlő patakok ártereiből kiemelkedő magasabb dombokon. A rézkor utolsó szakaszában az itt élő népek először a pesti oldalon, majd a budai dombokon hozták létre az átkelőhelyeket ellenőrző telepeiket.

Az ezt követő évszázadokban állandó volt a különböző, egymást váltó népcsoportok jelenléte. A Római Birodalom terjeszkedése az i.e. I. század vége felé elérte a Duna vonalát, amely a birodalom keleti határát jelentette. A különböző nomád betörések hatására erős határvédelmi erődrendszert építettek ki. A IV. század végén megjelent hunok a Római Birodalom közelgő bukását jelentették. Ezt követték az avarok 568-as békés helyfoglalása, amely kisebb-nagyobb torzsalkodással a magyarok bejöveteléig eltartott.

Anonymus gesztájából ismert, hogy a dunai átkelő helyek közül a legismertebb a megyeri rév volt, mert a Dunántúl meghódítására indult seregek is itt keltek át.

Az egykori oklevelek és régészeti leletek bizonyítják, hogy a középkorban jelentős számú népcsoport élt itt, és a halászat mellett már földműveléssel is foglalkoztak.

A török hódoltság idején a környék teljesen elnéptelenedett. A török kiűzése után hosszan tartó határviták zajlottak és nehezítették meg a letelepedni vágyók helyzetét.

A Habsburgokkal bizalmas kapcsolatban álló Fekete György kapta meg birtokként a káposztásmegyeri pusztát és a hozzátartozó falvakat. Fia, Fekete János a Habsburgokkal szembenálló hazafiakkal rokonszenvezett, kapcsolatba került a Martinovics összeesküvőkkel. Részvétele nem volt jelentős, ezért nem is ítélték el. Ezek után főleg birtokai bérbeadásával és eladásával foglalkozott.

A Fekete család birtoklása után a XIX. század elején a Csekonics bárók uradalmához tartozott káposztásmegyeri puszta. 1808-ban a főtí uradalmat megvásárolták a Károlyi grófok, így Káposztásmegyer is gazdát cserélt. Az

uradalomhoz tartozó puszta 1815-ig változatlan terjedelemben a pesti határig nyúlt, de ekkor a határcsárdánál lévő, 83 magyar hold terjedelmű részt Palotához csatolták.

A Károlyiak megjelenése után a pesti határ északi részén megváltozott a gazdálkodás, az új tulajdonosok majorsági gazdálkodásba kezdtek.

Az 1830-as évek fordulópontot jelentettek városunk történetében, hiszen ebben az évtizedben alakult ki a Károlyi grófok káposztásmegyeri pusztájának területén a később oly nagy jelentőségre szert tett Újpest őse. Ez az új település valami egészen különleges képződmény volt: feudális keretek között és zömében kiskereskedelmi-kézműipari formában kezdettől fogva és tudatosan azt a szerepet töltötte be, amelyet a kapitalista városok körüli nagyipari elővárosok szoktak játszani.

1831-ben Mildemberger Márton budafoki kocsmáros engedélyt kapott, hogy az uradalom területén serfőzőt és kocsmát létesítsen. Ezt követően felgyorsult a beköltözési folyamat. Az István hegyen betelepített szőlőművelés egy darabig még működött, de a „gyarmatosok” rájöttek, hogy a terület adottságai, a Duna, a Váci országút nagy lehetőséget jelent az ipar és a kereskedelem számára. Ezért a Monarchiából és főként más Károlyi birtokokról elsősorban a bőrrel és fával foglalkozó iparosok és kereskedők települtek át.

A kialakuló telepet eleinte különbözőképpen nevezték meg: Kismegyer, Káposztásmegyeri Új Gyarmat, míg végül az Újpest név vált általánossá.

1840 tavaszán az uradalom vezetősége elérkezettnek látta az időt arra, hogy a település jogviszonyait pontosan meghatározza. Ezért létrehozta az 1840-es újpesti alapítólevelet. Lényege az uradalom feudális földesúri jogainak erőteljes biztosítása egyrészt, másrészt gazdasági téren néhány olyan rendelkezés, melyek inkább a kapitalista fejlődés irányába mutatnak.

Újpest rohamos fejlődése a lakosság állandó növekedésében mérhető le. A növekedés forrása nem a természetes szaporodás, hanem a folyamatos bevándorlás.

A századfordulón még rohamosabb fejlődés indult meg Újpesten. Ezért a községi keretek szűknek bizonyultak. Ismét felvetették a várossá alakulás gondolatát. Ez a kérdés először 1896-ban merült fel először, amikor felvetődött a Pesthez való csatolás kérdése, amit elvetettek. A belügyminiszter végül is 1907. május 29-én aláírta az Újpest Rendezett Tanácsú Város okmányát.

Újabb mérföldkő volt önálló városi létének megszűnése 1950-ben, melytől kezdve Újpest Budapest IV. kerülete lett. Az 1960-as évektől a kisvárosi jelleget a lakótelepek megjelenése szorította ki. Bontások, utcák eltűnése, lakosságcsere, új lakók megjelenése jellemezte ezeket az időket. Új városrész és lakótelepek alakultak ki. Ugrásszerűen növekedett Újpest lélekszáma. Az 1990-es évekre már a százezer főt is meghaladta. Káposztásmegyer létrejöttével, a nagycsaládosok beköltözésével megváltozott a lakosság életkori összetétele is. Egyes időszakokban a húsz éven aluliak aránya a fővárosi átlagot tekintve a legmagasabb volt. Később ez az arány jelentősen csökkent. A születési arány is csökkent, de az idősebb korosztályból is sokan elköltöztek, főleg az agglomerációba. Újpest demográfiai mutatói mára átlagossá váltak, a lélekszám ma is közel százezer fő. Napjainkban az üzemek, gyárak megszűntével, bezárásával Újpest elvesztette ipari jellegét, alvó város lett. Ennek köszönhetően nagy az igény az oktatási, sport és kulturális szolgáltatásokra.

1.4 Újpest kulturális életének előzményei

2007-ben ünnepeltük Újpest várossá nyilvánításának centenáriumát. Az ünneppsorozat lehetőséget biztosított egy rövid visszatekintésre. Szinte példa nélküli az eset, miszerint egy pusztán az alapítólevél megszületésétől számított néhány évtized alatt egy olyan város nőtt ki a földből, amely az Osztrák-Magyar Monarchia területén az ipari városok között az előkelő negyedik helyet foglalta el. Nemcsak az ipari vállalkozások száma nőtt rohamosan, hanem ezzel párhuzamosan

az oktatás-, a kultúra- és az egészségügy területén is kiemelkedő eredmények születtek.

Elsősorban közművelődési egyletek, egyesületek, önképzőkörök, dalárdák alakultak, majd létrejöttek azok az intézmények, amelyek falai között, ezeket a tevékenységeket gyakorolni lehetett (Munkásotthon, Árpád úti Kávéház, mely az Újpesti Közművelődési Kör székhelye volt, Katolikus Leány- és Legényegylet).

A II. világháború után ezek a közösségek egy darabig fennmaradtak, vagy újjászerveződtek. Az 50-es években a politikai akaratnak megfelelően „elsorvadtak”, vagy egyenesen betiltásra kerültek. A 60-as évek közepétől egyre inkább előretört az úgynevezett üzemi népművelés. Egymás után szerveződtek a munkás akadémiák, a képzőművészeti- és irodalmi körök, amatőr színpadok. Saját erőből építettek üzemi művelődési házakat, ifjúsági klubokat. A lakóterületi művelődés háttérbe szorult. Ennek esett áldozatául az új lakótelep építése miatt lebontásra került Újpesti Munkásotthon is, amit annak idején a munkások által vásárolt téglajegyek árából építettek. Számos, más kulturális intézmény is bezárásra került (Németi Ernő Művelődési Ház, Dallos Ida Kultúrház, Derkovits Ifjúsági Klub, Duna Cipő Kultúrház). Ugyanakkor megépült az Ady Endre Művelődési Központ és a Káposztásmegyeri ÁMK.

Jelenlegi helyzetben a lakosság részéről mutatkozó igény kielégítésére igen színes kulturális élet folyik, annak ellenére, hogy az önálló kulturális intézményhálózat nem a legoptimálisabb.

Ennek oka az, hogy a jelentős mértékben átrendeződött gazdaság új vállalkozásai a korábbi vállalati kulturális intézmények jelentős részét feladták, lebontották, vagy más célra hasznosították. Sajnos csak kevés társaság mutatkozik elég erősnek ahhoz, hogy megőrizze hagyományos kulturális létesítményeit, illetve a vállalat történetét bemutató épületeit, termékeit. Ráadásul ezek nagy része a nagyközönség számára nem is nyilvánosak.

A kulturális intézmények területi elosztása nem egyenletes. A történelmi Újpesten szinte egymás mellett találhatóak az intézmények. Az Ady Endre

Művelődési Központ és részei (Polgár Centrum, Újpest Galéria, Újpest Színház, Helytörténeti Gyűjtemény), az Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház. Ezek alkotják a terület közművelődésének gerincét. Az itt életre hívott rendezvények (tanulás és mozgást segítő tanfolyamok, civil szervezeteket támogató tevékenységek) meghatározóak városunk életében, de sajnos regionális és idegenforgalmi szempontból még mindig elhanyagolhatóak, egy-két kivételtől eltekintve. Ez részben a létesítmények felszereltségének hiányosságaira vezethetőek vissza, vagy rossz építészeti megoldásaikra, mely azonban az adott keretek között jelentősen nem korrigálható. A Szabadság Mozi átépítésével és kiegészítésével jött létre az Ady Endre Művelődési Központ, a Polgár Centrum eredetileg kávéháznak készült, a Helytörténeti Gyűjtemény épülete pedig OTP fióknak.

Káposztásmegyer központjában a Karinthy Frigyes Általános Művelődési Központ és a hozzá tartozó Közösségi Ház látja el a kulturális feladatokat. A fő épületet oktatási célra szánták, a Közösségi Ház eredetileg pártháznak épült.

A könyvtári ellátást a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár két fiókja biztosítja, az egyik a városközpontban, a másik pedig Káposztásmegyer központjában található.

Nagy veszteség Újpest számára, hogy az elmúlt két évtizedben mindkét még működő filmszínház bezárt, így jelenleg a kerületben egyetlen mozi sincs, de tudomásul kell vennünk, hogy a fogyasztói igények diktálnak e téren is.

1.5 Alapelvek

Újpest Önkormányzata kinyilvánítja, hogy a közművelődéshez való jog gyakorlását közérdeknek, a közművelődési tevékenységek támogatását közcélnak tartja.

A közművelődés jelentős társadalmi értékkel bíró tevékenység, ezért fontos feladat, hogy az Önkormányzat közösségi és közművelődési színtereket biztosítson közművelődési intézmények fenntartásával, közművelődési szervezetek, illetve tevékenységek támogatásával.

Az Önkormányzat törekvése, hogy intézményei a kor követelményeinek megfelelő, magas színvonalon működjenek, hogy alkalmasak legyenek olyan komplex, többfunkciós közművelődési tevékenység ellátására, amelyet a helyi társadalom igényei, illetve szükségletei szerint alakítanak ki.

Kulturális–közművelődési koncepciókat, középtávú fejlesztési elképzeléseinket az újpesti polgárok érdekeinek szem előtt tartásával fogalmaztuk meg.

Újpest minden polgárának és közösségének joga, hogy műveltségét gyarapítsa, közművelődési jogait érvényesítse művelődési céljainak megvalósítása érdekében, továbbá, hogy az Önkormányzat közművelődési intézményeitől, szervezeteitől színteret, szakmai segítséget kapjon.

Az Önkormányzat közművelődéssel kapcsolatos feladatait elsősorban az általa fenntartott intézmények segítségével látja el. A helyi közművelődési feladatok ellátásában számít a civil közösségek, egyházak és egyéb szervezetek, valamint a kulturális tevékenységet is végző gazdasági vállalkozások közreműködésére, igényli és elősegíti ilyen irányú tevékenységüket.

2. Helyzetelemzés

A rendszerváltás óta Magyarországon, de a körülöttünk lévő országokban is erősen megváltoztak a kulturális szokások. A munkaerőpiac megkövetelte az állandó odafigyelést a munkahelyek változásaira. A szakképzés többirányúvá vált, hiszen a munkahelyek változásai miatt nagyon sokan és nagyon gyorsan az utcára kerülhetnek. Ezért a felnőttképzés a korábbiaknál sokkal fontosabbá vált. Egyre több emberben kialakul az igény az élethosszig tartó tanulásra.

Iskoláinkban, oktatási intézményeinkben kulturális szolgáltatások is igénybe vehetők, úgy a tanulóifjúságnak, úgy családjaiknak. Iskolai könyvtárak működnek, készségfejlesztő szakkörök, tanfolyamok, ismeretterjesztő előadások gyarapítják tudásukat, amatőr művészeti csoportok színesítik a palettát.

A szabadidő hasznos eltöltése is másként működik, mint korábban, elsősorban a fiatalabb generáció körében. A szórakoztató elektronika térhódítása sokakat ültet a képernyők, a számítógépek elé, elvonva őket az olvasás, vagy a színházba járás örömétől.

Az internetes világban szűkülnek a személyes kapcsolatok, helyükbe lépnek az interperszonális virtuális kapcsolatok, amelyek elindíthatnak egy hosszantartó elidegenedési folyamatot.

Az Újpesti Önkormányzat ezt a veszélyt is felismerve olyan programokat szervez, amely megmozgatja a lakosság aktivitását, erősíti a személyes kapcsolatot.

Ezzel párhuzamosan növekedett az igény olyan rendezvények, alkalmak iránt, ahol a testi és lelki kultúra egyaránt jelen van, vagyis sportolási és művelődési lehetőségek egyaránt biztosítottak egy helyszínen. Ezt felismerve jelentek meg új kulturális színterek az újpestiek nagy örömeire. (Újpesti Várospanap, Káposztásmegyeri Nap, Káposztásmegyeri Egészségnap, Újpesti Futó- és Kerékpáros Fesztivál, Újpesti Karácsonyi Vásár, a művelődési házakhoz kapcsolódó családi napok, sport- és egészségnapok).

Az újpesti kulturális létesítmények nem közművelődési célokra épültek. Az **Ady Endre Művelődési Központ** kényszerből épült, egy félig lebontott mozi (Szabadság) helyére. Már az átadása pillanatában sem felelt meg egy többfunkciós művelődési intézménnyel kapcsolatos elvárásoknak. Az állaga azóta is romlik, rendbetétele százmilliós nagyságrendű beruházást igényelne. Udvara, mely közterület, viszonylagosan nagy tér, az előzetes építészeti koncepcióval ellentétben nem alakult sétáló utcává. Így kifelé zárt, jellegtelen épület, befelé túlon túl nyitott termekkel, ami megnehezíti az őrzését.

A Polgár Centrum, mely eredetileg kávéháznak épült, majd a 90-es években felújításra került, mára már vesztett fényéből. Viszonylag kisebb ráfordításokkal azonban újból Újpest egyik ékessége lehetne.

A Helytörténeti Gyűjtemény jelenlegi épülete eredetileg az OTP hálózatába tartozott, és takarékpénztári feladatokat látott el. Átalakításával, 1990-ben került elhelyezésre a Gyűjtemény. Már akkor nyilvánvaló volt, hogy a hely kis mérete végett az épületet tovább kell bővíteni. Ez a bővítési igény mára már égető szükségletté vált.

Az **Újpesti Gyermekek- és Ifjúsági Ház** korábban a kerületi MSZMP székház épülete volt. Külsőleg irodaház jelleget visel magán az épület. A gondozott, jó állapotban lévő létesítmény belső elrendezése a több éves, jól átgondolt átalakítások következtében nagy részben alkalmassá tette feladatai ellátására. Az épület struktúrájában még mindig vannak kihasználatlan lehetőségek.

Az Újpesti Gyermekek- és Ifjúsági Ház üzemeltetési körébe tartoznak az Önkormányzat gyermektáborai (Tábor utca, Velence, Katalinpuszta) és egy csónakház.

A Tábor utcai Napközis Tábor központi épülete három éve került átadásra. A területen található faházak azonban már több évtizedes múlttal rendelkeznek, és ezek a faházak az évek során elhasználódtak. Felújításuk feltétlenül szükségesé vált. A park gondozott, kellemes helyéül szolgál a gyermekek nyarankénti szünidei nappali elhelyezésének.

A Velencei Gyermekek- és Ifjúsági Tábor nagy kihasználtsággal működik májustól szeptemberig. Berendezéseinek cseréje folyamatosan történik. A házak nem téliesítettek, ezért októbertől áprilisig nem üzemeltethetők.

Katalinpuszta igénybevétele rendkívül változó. A fogadót, étteremet és a gyermektábort magába foglaló terület nem mentes a problémáktól. A fogadó évek óta használhatatlan állapotban van, az étterem teljes felújításra szorul.

A **Karinthy Frigyes Általános Művelődési Központ** egy többfunkciós intézmény, ahol bölcsőde, óvoda, általános iskola mellett közművelődési csoport is működik, akik szervezik, és részben irányítják is a Káposztásmegyeren folyó

kulturális munkát. Irányításuk alá tartozik a Lóverseny téri Közösségi Ház, amely korábban körzeti pártházként működött és csak kisebb létszámú csoportokat, programokat tud fogadni.

A Művelődési Központ épülete iskolának épült. Az intézmény vezetése szívós, aprólékos, fokozatos munkával, belső átalakításokkal tette művelődési tevékenységek ellátására is alkalmassá az épületet. A Művelődési Központ egy viszonylag nagy, tágas zöldterület mellett helyezkedik el. Ez sportolásra, szabadidős tevékenységek végzésére alkalmas önkormányzati ingatlan.

2.1 Önkormányzati fenntartású intézmények programjai

2.1.1 Ady Endre Művelődési Központ

Többfajta tevékenységet végez a közművelődés szinte minden területén. Az utóbbi esztendőben azonban három fő területre került a hangsúly. A **felntt képzés** minden művelődési ház, így az „Ady” számára is jelentős fejlődést hozhat. Hosszabb távon egy esetleges bekapcsolódást az állami felntt képzési hálózatba. A felnőtt népesség egyre idősebb lesz, az információ mennyisége egyre nagyobb ütemben bővül, a lakosság számára pedig a művelődési házak nyújthatják a mindenhol elérhető ismeretbővítési lehetőséget.

A pályázatoknak nagy jelentőségük van az intézmény tevékenységében. Az elnyert pályázatok számát tekintve az „Ady” az elsők között van Budapesten. A 2005–2008 között megvalósított Ikonok és Indexek uniós pályázatuk sikeresen valósult meg.

Színházi tevékenység: letéteményese az **Újpest színház**. Az „Ady” színpadtechnikája és a nézőtér állapota, valamint befogadóképessége egyaránt elmarad a kor követelményeitől, mégis van igény a színházi tevékenységre. A jelenlegi feltételek mellett nem lehet cél az államilag támogatott színház státuszának elérése. **Befogadó színházként** azonban – elsősorban hétvégén – még tud

működni. Jelenleg a kibocsátott bérletek száma 170 darab, a bérletes előadások száma pedig évente nyolc.

A kulturális és egyéb rendezvények (különféle társas és ismeretszerző rendezvények) jelentik a harmadik fő irányt az intézmény életében, melyeket zömében külső szervek (civil szervezetek, oktatási intézmények, Kisebbségek, Önkormányzat) kezdeményeznek, szerveznek és végeznek teljes egészében. Az intézmény csak a helyet biztosítja, illetve kismértékben háttérintézményként szakmai tanácsaival és technikai berendezéseivel segíti a sikeres megvalósítást.

A nyári hónapok kivételével az esti és hétfői főidőben, gyakorlatilag százszázalékos kihasználtsággal működik a Tavasz utcai épület, különösen igaz ez a nagy-, illetve balett-teremre.

2.1.1.a Helytörténeti Gyűjtemény

A Helytörténeti Gyűjtemény **nélkülözhetetlen** Újpest kulturális életében. A Gyűjtemény segítséget nyújt a történeti kutató munkához, az általános és a középiskolák helytörténeti vetélkedőihez, bővíti a lakosság ismereteit városunkról. Jelenleg csak állományának kb. egyharmadát képes bemutatni. Ennek gyarapítása sem teljesen megoldott.

2.1.1.b Polgár Centrum

A Polgár Centrum épülete a civil szervezeteknek. A kisközösségeknek egyik bázisa. Rendezvényeiket szintén önállóan valósítják meg, főleg az esti órákban és hétfőn. A terem kihasználtsága napközben nem számottevő. Itt valósulnak meg az intézmény saját szervezésű kulturális programjai, irodalmi estjei. Hétfőn családi vagy társadalmi eseményekre, rendezvényekre bérlik ki a termeket.

2.1.1.c Újpest Galéria

Az Újpest Galéria sok és értékes kiállításnak adott már helyet. A magas kultúra értékeit közvetíti. Az Újpesti Művészek Társaságával végzett szoros szakmai együttműködés eddig járható útnak bizonyult. Ennek továbbfejlesztése

országos szakmai szervezetek felé további érdekes tárlatok megszervezését tenné lehetővé.

2.1.2 Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház (UGYIH)

Az **UGYIH** központi épületében a fiataloknak és a gyermekeknek egyaránt sokszínű, érdekes programot kínál. Ismeretterjesztő előadások, hagyományos szakköri tevékenységek, klubok, játszóházak, színelőadások, vetélkedők, tanfolyamok, csere-bere programok, kiállítások, börsék, bemutatók, nyilvános informatikai eszközök használata található kínálatában. Kialakított programjai iskolai csoportoknak és egyéneknek is szólnak. Ezért termeinek kihasználtsága a délelőtti, délutáni és esti időpontokban is „csúcsra” járnak.

2.1.2.a Velencei Gyermek- és Ifjúsági Tábor

Április 1. és szeptember 30. között működik. A tartalmi munkát az érkező csoportok önállóan valósítják meg. Intézményi feladat csupán a koordinálás és a technikai feltételek biztosítása.

Az intézmény működteti gazdaságossági megfontolások alapján a mellette lévő felnőtt üdülőt is.

2.1.2.b Katalinpusztai Gyermek- és Ifjúsági Tábor

Április 1. és szeptember 30. között működik. 2008. évben a bérlő hosszú csatározások után a területet visszaadta. Táborozások, hétvégi programok szerveződtek területére, de a tábor kihasználtsága jóval a lehetőség alatt volt.

2.1.2.c Csónakház

Az épület a GE Hungary Zrt. Tungstram Lighting tulajdona. Üzemeltetője az intézmény.

Az egykori Tungstram SE Gyermek- és Ifjúsági Kajak Szakosztálya utódjaként a klub változó létszámban fogadja az újpesti lakosok gyermekeit,

fiataljait. A versenysport mellett a személyzet nagy figyelmet fordít a gyerekek tanítására. A csoportban vannak élsportolók is. Nagy erénye a klubnak hogy az idejáró gyerekek megtanulják nagy biztonsággal használni a vizet, a Dunát.

Ezeket a tevékenységeket a jövőben is folytatni kell, mert a Tungsram Rt. vezetősége a csónakházat már bezárta volna. Ezzel lehetetlenné válna közel kétszáz gyerek sportolása.

2.1.2.d Tábor utcai Napközis Tábor

A Napközis Tábor egy különleges státust tölt be városunk életében. Tartalmi munkájának megvalósításáról az intézmény közművelődési csoportja gondoskodik. A kiérkező pedagógusokat kész, tervezett és rendszerességgel működő programok sora várja. A csoportot felügyelő felnőtteknek csak mozgósító feladata van. Azonban egyre többen vállalnak részt a feladatok megoldásának segítésében, a játékok megszervezésében és lebonyolításában.

Itt kerül megrendezésre az Önkormányzat és az intézmények közös szervezésében az Újpesti Városnapok is.

2.1.3 Karinthy Frigyes Általános Művelődési Központ (KÁMK)

Az Újpesti Önkormányzat közművelődési rendelete keret jellegű dokumentum, amely felsorolja a főbb tevékenységeket, de külön nem határozza meg ezen belül, hogy az intézménynek melyek a kiemelt feladatai. Az ÁMK közművelődési tevékenységét áttekintve minden korosztályt és területet érintenek azok a tevékenységek, amelyeket az elmúlt években látogatóiknak kínáltak. Ezért nem is vált szükségessé a Pedagógiai – Művelődési Program módosítása.

A közművelődési tevékenységformák közül, mindegyikben nyújtanak különböző kulturális-szabadidős programokat kisgyermekkortól az idősebb korosztályig. Célközösségüket egy-egy eseményhez, megmozduláshoz pontosan kiválasztják. Hagyományos rendezvényeik mellett lényeges, hogy kielégítsék a felmerülő igényeket, illetve kínálatukban olyanok is szerepeljenek, amelyeket

mások is fontosnak tartanak. Színes kínálatukkal ennek tesznek eleget. Tematikus kiállításai közül sok kapcsolódik a helytörténethez. A programok mellett a Községi Ház továbbra is befogadja a civil szervezetek programjainak. Kiemelkedő az együttműködésük a Sirály Egyesülettel, mely segítségével sikeresen működtetik intézményi, önkormányzati és egyesületi támogatással az éjszakai pingpongot. A Ház rendezvényei közül jelentősek a kisgyermekes családoknak szervezett programok, azonban meg kell találni azokat is, amelyekre később is szívesen visszajárnának, aktív látogatóvá válnának.

Az elmúlt év során látogatási felmérés készült, amely azt igazolja, hogy megnövekedett a lakótelepen túlról érkezők száma; arányait tekintve az Újpest egészéről érkező érdeklődők száma is növekszik.

A központi épület oktatási intézmény. Művelődési célokra csak a tanítás befejezés után hasznosítható. Ezért a gazdag közművelődési program megvalósítása miatt szinte minden hétköznapi délután és este „telt házzal” működik.

2.1.3.a Községi Ház

A Községi Ház a lakótelepi gyermekek gyülekezési helye. Kötetlen programok teszik vonzóvá. A kisgyermekes családoknak szervezett programok kora délután és délelőtt zajlanak. A környezeti kultúrát növelő és a készségfejlesztő klubok otthona is, gyermekeknek, felnőtteknek egyaránt. A civil szervezetek is szívesen tartják itt programjaikat a munkatársak közreműködése mellett. A délelőtti családi és gyermekprogramoknak köszönhetően az épület kihasználtsága minden időszakban jónak mondható.

2.2 Az intézmények propaganda tevékenysége

Mindhárom intézmény rendszeresen jelenteti meg programjait a helyi elektronikus és írott médiában. Honlapjaik – melyek az Önkormányzat honlapjáról is elérhetők – segítenek szolgáltatásaik megismerésében. Kiemelt rendezvényeikről

szórólapok segítségével adnak hírt. A Karinthy ÁMK és az UGYIH rendszeresen jelenteti meg írásos kiadványát, a Káposztásmegyeri Hívogatót, illetve az Újpesti Böngészőt. Figyelemre méltó az UGYIH elektronikus hírlevele, mely egyrészt a közönségszervezés egyik korszerű eszköze, másrészt a virtuális kapcsolat létrejöttével új igényeket térképezhet fel. Megállító-táblákat is használnak, eltérő színvonalon.

2.3 Nem önkormányzati fenntartású intézmények

2.3.a Könyvtárak

Nyilvános és korlátozottan nyilvános könyvtárak tartoznak e körbe.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár két tagkönyvtára mindenki számára igénybe vehető.

A **Király Könyvtár** a hálózaton belül úgynevezett kiemelt nagykönyvtár, (számuk Budapesten öt) a városközpontban található. A két éve teljes korszerűsítésen és felújításon átesett intézmény a mai kor igényeinek felel meg. Fejlesztése folyamatosan történik. Az úgynevezett e-olvasóterem léte lehetővé tette az e-dokumentumok és e-jegyzetek igénybevételét, az e-learning folyamatába való bekapcsolódást. A beiratkozott 5200 olvasó kellemes körülmények között juthat könyvekhez, folyóiratokhoz, a gyors tájékozódást segítő információkhoz. A gyermekek olvasóvá nevelését külön olvasóterem segíti elő. Könyvállományának száma megközelíti az 53.000-et. Jelentősek hangzó és videó dokumentumai (10.000 CD, 1.500 DVD). A Király Könyvtár a Szabó Ervin Könyvtár legnagyobb rockzenei gyűjteményével rendelkezik. Ezt a szolgáltatását ezért sokan veszik igénybe a főváros más kerületeiből is.

A **Babits Könyvtár** a káposztásmegyeri régiókban található. Bár kiskönyvtárnak minősül, látogatottsága – 3500 olvasó, főként diákok – nagyon magas. Ezért tájékoztató szolgáltatását kívánják fejleszteni.

A fenntartó által meghatározott körök vehetik igénybe a két nagyvállalat könyvtári szolgáltatásait. A **Chinoi Zrt.** szépirodalmi és műszaki könyvtárat is fenntart. Az előbbi állománya mára már elhanyagolható nagyságrendű. A Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ (SILS) azonban a kutatást, fejlesztést szolgálja, ezért a megfelelő működése biztosított.

A **Tungram Dolgozók Független Szakszervezete** fenntartásában működő könyvtár két telephellyel rendelkezik a Megyeri úton és a Fóti úton. Állománya összesen 59.000 dokumentumot tartalmaz. Olvasói létszáma 1500 fő.

2.3.b Művelődést segítő intézmények

2.3.b.1 Széchenyi István Művelődési Ház

Rákospalota és Újpest határában található a hajdan szebb napokat látott intézmény. Jelenlegi fenntartója a Vasutasok Közművelődési Egyesülete. Az eredetileg művelődési központként funkcionáló épületnek ma már csak a harmada a művelődési házé. Oktatási központ, biliárdterem, vendéglátóhely található benne. A Művelődési Ház kívül-belül kopottas. Jelenleg még rendelkezik önálló költségvetéssel. Kluboknak és oktatási tevékenységeknek szolgál helyéül.

2.3.b.2 Károlyi Lakópark Kulturális Központja

Jelenleg megvalósulása tervekben szerepel. Önálló intézménnyel, helyiséggel még nem rendelkezik. Esetleges rendezvényeit – mely a városközpont építésével, létevel van kapcsolatban – bérleményekben tartja meg.

2.3.b.3 Újpesti Lepkémúzeum

Városunk egyik különlegessége a magánereüből létrejött gyűjtemény. A kutatók által is értékesnek tartott anyag a Természettudományi Múzeum

szakembereinek közreműködésével került feldolgozásra. A Múzeummal Önkormányzatunk több évre szóló megállapodás keretén belül – külön költségvetési sorban rögzítve – hozzájárul a fenntartás költségeihez, valamint az esetlegesen létrejövő új bemutatókhoz. Diákjaink szervezett formában ismerkedhetnek meg itt az entomológiával.

2.3.b.4 WAX Kultúrház

A volt MEO Kortárs Művészeti Gyűjtemény (Attila utca) helyiségeiben működő rendezvényeknek helyszínt biztosító intézmény. Tulajdonosa az Amman Zrt. Sajnálatos tény, hogy a MEO megszűnt anyagi problémák miatt. A különleges tárlatokat bemutató intézmény programjai kulturális szenzációk voltak. Fő területe az alternatív művészet bemutatása volt. Az elmúlt évben két kiállítás jött létre, jelenleg egy megvalósítását tervezik. A termeket bérbe adják rendezvényekhez. Az ipari műemlékben kialakított közel 4000 m²-es kiállítótér példa lehet arra, hogyan lehet megőrizni és új funkcióknak megfeleltetni a múlt értékeit.

2.4 Civil szervezetek művelődési formái

Újpesten közel háromszáz bejelentett civil szervezet működik. Egy részük az oktatási intézmények által létrehozott alapítványok, amelyek az adókból befolyt összegekből az iskolákban folyó kulturális- és sporttevékenységet kívánják finanszírozni.

Az iskolákon kívüli civil önszerveződések városunkban már a XIX. század végén beindultak. Elsősorban a különböző üzemekhez kapcsolódó természetbarát körök, üzemi dalárdák, amatőr színjátszó körök és más civil együttesek formájában.

A rendszerváltás óta gomba módra szaporodtak az egyesületek, klubok és alapítványok.

Közülük ma már sokaknak csak emlékeik maradtak meg, de a komoly elhatározással szerveződött közösségek megerősödve, erős kapcsolatot kiépítve végzik munkájukat. Kiemelkedik közülük az Újpesti Közművelődési Kör és az Újpesti Városvédő Egyesület. Az előző már a háború előtt is működött, 1989-ben újjáalakult. Míg az utóbbi csak 1995-ben jött létre, de mindkettő azóta is kiveszi részét a kerület kulturális életéből. Ankétokat, kiállításokat, kirándulásokat szerveznek, kiadványokat szerkesztenek, jelentetnek meg, és emléktáblákat állítanak. A többi működő szervezet is kiveszi részét a kerület kulturális életéből, amihez anyagi támogatást kapnak az Önkormányzattól.

A **támogatás** különböző formákban valósul meg. Az Önkormányzat saját költségvetéséből minden évben jelentős összeget különít el a civil szervezetek számára, amiről **pályázat** útján a Társadalmi Kapcsolatok Bizottsága dönt. (Támogatottak listája mellékelve.) A civil szervezetek tevékenységüket többnyire a kerület intézményeiben végzik, ahol díjmentesen, vagy nagy kedvezménnyel használhatják a különböző **helyiségeket**. Vannak olyan szervezetek, amelyek az Önkormányzat által kedvezményesen biztosított helyiségekben működnek. Önkormányzatunknak több szervezettel van **együtműködési megállapodása**. (Ilyen például a Káposztásmegyeren működő Zabhegyező Gyermekanimátorok Egyesülete, mely 1994 óta működik Önkormányzatunk támogatásával. Vagy a MÁV Szimfónikus Zenekar, az Újpesti Lepkémúzeum is. Lehetőséget biztosítunk a helyi médiában és a rendezvényeken a szervezetek **megjelenésére**.)

2.5 Nemzetközi kapcsolatok

Újpesten tizenkét kisebbségi önkormányzat működik: német, cigány, horvát, lengyel, örmény, szerb, ukrán, szlovák, bolgár, görög, román, ruszin kisebbségi önkormányzat.

Önkormányzatunk fontos szempontként kezeli, és lehetőségeihez mértén biztosítja pályázati hozzájárulással az újpesti nemzetiségi kisebbségek részére

történelmi hagyományaik, nyelvük ápolását, fejlesztését, tárgyi-szellemi kultúrájuk megőrzését, gyarapítását. Főbb működési területük: a zene, a képzőművészet, a nemzetközi kapcsolatok ápolása. Majd mindegyike kiépítette az anyaországával a kapcsolatait. Ennek keretében az idelátogató művészeti csoportok bemutatói kiváló lehetőséget teremtenek a többségi társadalomnak a kisebbség kulturális hagyományainak megismerésére. Az elmúlt esztendőben közös összefogással nemzetiségi napot tartottak. Fontosnak tartjuk ennek továbbépítését. Tevékenységük gazdagítja Újpest kulturális kínálatának bővítését, s egyben önazonosságuk megőrzését is szolgálja.

Az Önkormányzat az évek folyamán maga is kapcsolatba került külföldi városokkal, városrészekkel. Ezek azonban nem fejlődtek igazi kapcsolatrendszerre. Az Önkormányzat elkötelezettségét és jó szándékának kifejezését mutatja, a határon túli magyarok anyanyelvi kultúrájának, nyelvének ápolásának segítése. Eseti támogatásokat biztosít ehhez (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Főiskola, Dévai Szent Ferenc Alapítvány, Moldvai Csángó Magyarok Szövetsége)

2.6 Egyházak közművelődési rendezvényei, programjai

Újpesten hat történelmi egyházi felekezet működik, tizenegy templomban, illetve kápolnában, imaházban. A város történetében nagy szerep jutott a társadalmi mozgalmak, egyesületek, szervezetek mellett az egyházaknak is. Tevékenységük jelentős volt minden korszakban. Vezetőik, híveik munkája nem csupán a hitélet szervezését jelentette, hanem Újpest szellemi arculatát és kulturális életét is meghatározta. A település alapításától kezdve az egyházak mindvégig szereplői, szervezői és segítői voltak a helyi társadalmi életnek. Önzetlen és hatásos karitatív munkát végeztek és végeznek mind a mai napig. Ápolták és ápolják a nemzeti hagyományokat, szervezték az oktatást, terjesztették és terjesztik a kultúrát minden különbségtétel nélkül. A gyülekezetek művészeti csoportjai gyakran fellépnek világi rendezvényeken, ökumenikus istentiszteleteken, családi rendezvényeken.

Gyakoriak az általuk szervezett koncertek. Intézményeikben szervezett formában biztosítják a különböző korcsoportos kisközösségek foglalkozásait. Itt helyet kapnak a hitéleten túlmenően a különböző művészeti előadások, foglalkozások, szakköri tevékenységek. A kulturális rendezvények általában nyitottak, minden érdeklődő újpesti számára igénybe vehetőek. Az Önkormányzat pályázati rendszer keretében anyagilag is támogatja az itt folyó munkát. Mindezek mellett kezdeményez, illetve részt vesz közös egyházi programok szervezésében, megvalósításában is.

2.7 Az Önkormányzat kiadói tevékenysége

Kulturális életünkben nélkülözhetetlen az Önkormányzat ilyen irányú tevékenysége is. Városunk történetének és történelmének írott feldolgozásához elengedhetetlen.

Ezért rendszeresen jelennek meg kiadványaink, évenként 1-2 darab, mely tartalmában és külső megjelenésében is méltó Újpesthez. Rendszeres kiadványunk a Helytörténeti Értesítő, mely évente 4 alkalommal jelenik meg.

Emellett támogatást nyújt az Önkormányzat – szerződéses keretek között – Újpesthez kötődő alkotók könyveinek megjelenéséhez.

2.8 Az Önkormányzat tevékenysége a zenei kultúra terén

Az állam visszavonulása a kultúra finanszírozásából kikényszerítette az Önkormányzat szerepvállalását e téren is. A MÁV Szimfonikus Zenekarral kötött megállapodás értelmében támogatást nyújtunk ahhoz, hogy ez a világhírű zenekar továbbra is szolgálja a magyar zenei kultúrát. Évente több koncertet rendeznek városunkban. Együttműködésünknek köszönhetően az Önkormányzat olyan fiatal, tehetséges újpesti zenészeket tudott menedzselni, akiknek szakmai fejlődésükre és karrierjükre meghatározóan hatott a Zenekar szólistájaként való

fellépés. Ugyanígy ösztönzőleg hatott az iskolai kórusokra a Zenekarral való együttes fellépés.

Városházánk Dísztermében legalább évi négy alkalommal kerülnek megrendezésre a Városházi Esték címet viselő hangversenyek. Ezeken az estéken a hazai zenei élet kiváló szólistái és együttesesei lépnek fel.

A nagy múltú Erkel Gyula Újpesti Zeneiskola is hozzájárul a zenei élet színesítéséhez. Évente öt-hat olyan koncertet rendeznek a növendékhangversenyek mellett, ahol az iskola művésztanárai, legtehetségesebb diákjai szólaltatják meg a különféle zenei műveket. Bemutatóik újabban a főváros koncerttermeiben is felcsendülnek. (Régi Zeneakadémia, Magyar Kultúra Háza, Budai Vigadó).

2.9 Az Önkormányzat tevékenysége a vizuális kultúra terén

Mindhárom művelődési intézmény rendszeresen rendez kiállításokat. Munkájukat összehangoltan végzik. Az Újpest Galéria többnyire a kortárs, hivatásos művészek bemutatásában jeleskedik, az Újpesti Gyermek Galéria (UGYIH) a fotóművészeknek, gyermek alkotóknak biztosít bemutatkozási lehetőségeket. A Karinthy ÁMK-ban inkább a létformájukat tekintve amatőr képzőművészek tesznek tanúbizonyságot művészetükről.

Az Önkormányzat lehetőségeihez mérten – a város-szépészet és a lokálpatriotizmus szem előtt tartásával – igyekszik a közterületeket köztéri műalkotások, emléktáblák elhelyezésével díszíteni. Ezzel egyúttal mecenatúrát is gyakorol az újpesti alkotóművészek felé. A közeljövőben kerül felállításra Kelemen Gyula szobra. Anyagi terhet jelent a már meglévő szobrok gondozása, megóvása a rongálók ellen.

Az újpesti művészek alkotó kedvének fokozására hívta életre az Önkormányzat a Pállya Celesztin képzőművészeti pályázatot. A több mint tíz éve működő rendszer bebizonyította, hogy életképes és értékes műalkotások létrehozására ösztönözte az Újpesthez kötődő művészeket.

2.10 Önkormányzat tevékenysége a verbális kultúra terén

Ennek szinte teljes megvalósulása az intézményekben zajlik. Az utóbbi időkben a helyi elektronikus média segítségével az Önkormányzat műsorok sokaságát tette elérhetővé a nagyközönség részére (irodalmi estek, színművek, író-olvasó találkozók).

2.11 Önkormányzati rendezvények

Ahogy az már kifejtésre került, felfokozott igény mutatkozik a közösségi művelődési és szabadidő eltöltési lehetőségek iránt.

Ezeket szolgálják a már felsorolt rendezvények. Fő erényük, hogy együttes összefogással jönnek létre. A szervezésben és a tervezésben is részt vesznek az Önkormányzat illetékesei, a művelődési intézmények, a civil szervezetek, az egyházak, a kisebbségi önkormányzatok a rendezvény típusától függően.

A hagyományteremtésben és a nemzeti és a helyi identitástudat erősítésében fontos szerepet játszanak a társadalmi és nemzeti ünnepek. Ezek méltó megrendezése továbbra is feladata Önkormányzatunknak. Ilyenek a márciusi ünnepségek, az október 23-i megemlékezések, a díjátadó ünnepségek. Ezeken a rendezvényeken az Önkormányzat vezetése mellett, közmegebecsülésnek örvendő újpesti polgárok tartják az ünnepi beszédeket, a műsorokban pedig lehetőség szerint újpesti vagy városunkhoz kötődő művészek, amatőr együtteseink közreműködnek. A város kifejezi lehetőségei szerint művészeinek elismerését a különféle díjak odaítélésénél is. (Díszpolgárok és Újpestért díjasok névsora listája)

2.12 Helytörténet, lakóhelyismeret

A város fejlődésének egyik motorja a lokálpatriotizmus, melynek nagy szerepe van a helyi kötődés és azonosságtudat kialakításában, illetve megerősödésében.

Újpest mindig is híres volt lakói elkötelezettségéről városuk iránt. Az Önkormányzat támogat minden ilyen irányú törekvést, függetlenül a kezdeményező kilététől. Ezért erkölcsi és anyagi segítséget nyújt, legyen szó gyár-, egyház-, oktatási intézmény történetéről. Ezért fedezi az Újpesti Helytörténeti Értesítő kiadásának teljes költségét, járul hozzá a díjak biztosításával a különböző helytörténeti vetélkedőkhöz, jelentet meg helytörténeti alapmunkákat, támogatja a civil szervezetek és az oktatási, kulturális intézmények gyűjtőmunkáját.

2.13 Gazdálkodási feltételrendszer

Az Önkormányzat a közművelődéssel kapcsolatos kötelező és vállalt feladatait a költségvetésből finanszírozza. Ennek forrása a saját bevétel, a központi költségvetésből származó normatív állami hozzájárulás, a központosított előirányzatokból származó összes és az állami pénzalapból, az alapítványoktól pályázati úton elnyerhető támogatás.

Az Önkormányzat költségvetésén belül négy csatornán keresztül, négy elkülönített költséghelyen történik a kultúra finanszírozása:

1. Az önállóan gazdálkodó intézmények működési kiadásainak biztosítása.
2. A tartalékalapnál a KOB költségvetésében.
3. A polgármesteri hivatal rendezvényei költséghelyénél.
4. A pályázati alapoknál (TÁKAB, KIB).

3. A Közművelődési Koncepción alapuló középtávú elképzelések

3.1 Célok és prioritások

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata alapvető céljának tekinti:

- a kultúra közvetítését;
- a helyi önszerveződő közösségek kulturális tevékenységének ösztönzését;
- a lokálpatriotizmus kialakítását és erősítését segítő folyamatok, eszközök biztosítását, illetve támogatását;
- az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények optimális működésének biztosítását, forrásainak hatékonyabb felhasználását;
- a hátrányos helyzetű rétegek kulturális elesettségének mérséklését.

Az Önkormányzat kiemelt figyelmet kíván fordítani

- saját fenntartású művelődési intézményei hatékony és racionális működtetésére:
 - feladataik összehangolására,
 - rendszeres és korszerű ellenőrzésükre,
 - az igénybevétel egységes szabályozására;
- a felnőttképzés elősegítésére;
- az idegenforgalom lehetséges útjainak fokozására;
- két korosztályra: a fiatalokra és a nyugdíjasokra. Speciális művelődési, kulturális szokásaik felkeltésére és kielégítésére, új formák alkalmazásával. Fokozottabb bevonásukra az iskolán kívüli képzésekbe.

Újpest Önkormányzata – tekintettel a közös célra és érdekre – figyelmet kíván fordítani és lehetőségeihez mérten támogatni minden újpesti művelődési feladatot ellátó, nem saját fenntartású intézményt és szervezetet.

3.2 Jövőkép

Törekedni kell a meglévő értékek és hagyományok megtartása mellett az újpestiek jelenlegi igényének minél jobban megfelelő intézményhálózat és kulturális tevékenység kialakítására, racionális működtetésére.

Az Ady Endre Művelődési Központ épülete jelenlegi állapotában hosszútávon nem alkalmas a feladat ellátására, a **Polgár Centrum** épületének struktúrája nem teszi lehetővé az optimális kihasználást. Az Ady Endre Művelődési Központ és a Polgár Centrum esetében célszerű növelni a kihasználtságot. A Helytörténeti Gyűjtemény amúgy sem optimális helyét mára kinötte. Új helyszín vagy az emeleti épületrész birtokbavételével hosszútávra megoldódna a bemutatótér bővülése, és a raktározási gondok is megszűnnének.

Az **Újpesti Gyermekek- és Ifjúsági Ház** központi épülete bár nem a legideálisabb a feladatra, az elmúlt időszak átalakításaival elfogadhatóvá vált. A folyamatosan növekvő igények miatt új lehetőségeket kell keresni. A 400 m²-es pincéjének kihasználása új színteret eredményezhet a fiatalok szokásainak megfelelő szabadidős programokhoz. Az udvar befedésével és a galéria felhasználásával egy ideális helyszín jöhetne létre tehát működtetésére, mely bármely korosztálynak találkozó helyül szolgálhat kötetlen programokkal. A **Tábor utcai Napközis Tábor** és a Sportpálya esetleges összenyitása és egységes kezelése hosszútávon egy multifunkciós szabadidős létesítményt eredményezhetne. Így a terület egész évben hasznosítható lenne, a jelenlegi 2 hónap helyett. A **Velencei Gyermekek- és Ifjúsági Tábor** házainak téliesítése jobban kihasználhatóvá tenné a létesítményt, lehetőséget biztosítva arra, hogy az őszi, téli, tavaszi hónapokban más korcsoportok is használják.

Káposztásmegyeren kevés a sportolási lehetőség, az igény viszont folyamatosan növekszik. A **Karinthy Frigyes ÁMK** melletti zöldterületen a meglévő sportpályák bővítése és a terület egységes kezelése a káposztásmegyeri régió ilyen irányú problémáját oldaná meg.

Egyre több intézmény és civil szervezet vesz részt sikeresen pályázatokon, motiválni és segíteni kell ezt a tevékenységet. Az Önkormányzati források kiegészítésére a sajátbevételt, a pályázati forrásokat és a szponzori támogatásokat növelni célszerű. A kor követelményeinek megfelelően változtatni és javítani kell a propaganda tevékenység bizonyos formáin.

4. Feladatok

4.1 Saját fenntartású intézményeknél

- A kihasználtságot működési hatékonyságot bizonyító feladatmutatók elkészítése, értékelése, önértékelése

Határidő: minden év májusa

Előkészíti: alpolgármesteri referens, intézményvezetők

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

- Az intézményhálózat és az infrastruktúra felülvizsgálata a kulturális koncepcióban megfogalmazottak alapján

Határidő: 2009. május

Előkészítő: alpolgármesteri referensek, intézményvezetők

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

- Az egységes igénybevétel szabályzatának kidolgozása

Határidő: 2009. december

Felülvizsgálata: szükség szerint

Előkészítő: alpolgármesteri referens, intézményvezetők

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

- Az ellenőrzés

Határidő: folyamatos

Előkészítő: alpolgármesteri referens

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

4.2 A helytörténeti munka áttekintése, valamint az ipari hagyományok megőrzésének, fejlesztésének kidolgozása

Határidő: 2010. június

Előkészítő: alpolgármesteri referens, intézményvezető

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

4.3 A nagyobb társadalmi nyilvánosság biztosításához és a partnerkapcsolatok kiszélesítéséhez Civil Kerekasztal létrehozása

Határidő: 2009. december

Előkészítő: alpolgármesteri referensek

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester

4.4 A Kulturális Konceptió felülvizsgálata

Határidő: 2010. december

Előkészítő: alpolgármesteri referens

Felelős: oktatásért, kultúráért felelős alpolgármester